

Nad knihou rozhovorov s mladými revolucionármi roku 1989

Ladislav Kováč

Boli to študenti, ktorí v novembri 1989 naštartovali u nás spoločenskú zmenu. Vedení jasnou výzvou: vrátiť nás do Európy a medzi civilizované krajiny sveta. Po 33 rokoch sú z nich zrelí muži a ženy, na vrchole síl. Rozhovory s nimi viedol redaktor Denníka N Karol Sudor. Kniha rozhovorov práve vyšla. Bohužiaľ s trochu podivným a málo atraktívnym titulom *Hasta la vista komunista*.

Komunizmus u nás skončil. Sotva sa vráti, aj keď španielsky výraz „hasta la vista“ možno prekladať ako „zbohom“, ale aj ako „do videnia“. Obávam sa, že pred nami stoja iné hrozby: to nie iba my, ale celý svet sa dnes nachádza v zložitej dobe neistôt a otrasov.

Ja sa na našu dobu pozerám optikou svojej profesie, biológie. Ako jeden z početných živočíšnych druhov získali sme svoju biologickú prirodzenosť v iných podmienkach, než v akých žijeme dnes: v podmienkach africkej savany. Na ne nás biologická evolúcia usporiadala, v nich sme prežívali po stá tisíce rokov v malých loveckých a zberačských skupinách. Do dnešných podmienok nás postupne presúvala kultúrna evolúcia a jej výtvary: ekonomika, politika, mýty, umenie, veda, technika. Napätie medzi našou prírodnou výbavou a našou kultúrou je zdrojom nášho ohrozenia: dynamika spoločnosti je ohromne rýchla a stále sa zrýchľuje. Spoločnosť sa stáva tak komplexnou, že jej nerozumíme a nedokážeme ju riadiť.

Nedávno som sa k tomuto stavu vyjadril v časopise *Týždeň*, textom nazvanom „Čo nás čaká v 21. storočí“. Redaktori *Týždňa* Štefan Hríb a Martin Mojžiš komentovali moje názory ako katastrofické: ide o to, či ľudský druh vôbec prežije. Pripomenulo mi to, ako v 19. storočí Karol Marx takto obvinil buržoáziu, že hlása blízky koniec sveta. Ale, podľa Marxa, to iba preto, lebo ona sama končí. Podľa neho naopak, s buržoáziou končí aj predhistória ľudstva a začína skutočná história, zlatý vek ľudstva, komunizmus. Marx bol presvedčený, že tak, ako pred ním Newton objavil zákony dynamiky prírody, on objavil zákony pohybu spoločnosti. A vieme, k čomu Marxova utópia viedla a ako v Európe dopadla.

Pripusťme, že môj pohľad je pohľadom opotrebovaného starého pána na sklonku osobného života a tým sa podobá názorom podľa Marxa končiacej buržoázie. A že ak to má byť múdrosť, tak je to iba múdrosť staroby. Lenže súčasťou mojej múdrosti staroby je aj obhajoba múdrosti mladosti a apel na to, aby mladí ľudia so mnou nesúhlasili. Mladosti, o ktorej Andrej Sládkovič napísal, že „mladosť je túžba živá po kráse, nepokoj duše svätý“. Kniha rozhovorov nasvedčuje, že takáto múdrosť viedla tých študentov, čo u nás v novembri 1989 spustili prevrat. A uspeli. Tak, ako sa dalo. Nemecký sociológ Max Weber povedal na počiatku 20. storočia: „Ľudia by nikdy nedosiahli to, čo je možné, keby neusilovali o to, čo možné nie je.“

V 19. storočí, keď v Uhorsku išlo o to, či slovenský národ vôbec prežije, oslovil Karol Kuzmány mladých týmito veršami:

„Ak chcete ďalej prísť, ako my dôjdeme,
treba vám viac vedieť, ako čo my vieme,
treba vám vrúcnejšou vierou sa zapáliť,
treba vám smelosťou väčšou sa presláviť...“

V našej dobe mladí ľudia majú to oveľa ťažšie, než mali ich predchodcovia pred 33 rokmi. V 21. storočí musia čeliť výzve, pred akou nestála nijaká mladá generácia v dejinách.

Ladislav Kováč, prvý ponovembrový minister školstva

